

Sygn. akt III AUa 1534/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Witold Nowakowski (spr.)
Sędziowie :	SSA Beata Torbus SSA Gabriela Pietrzyk - Cyrbus
Protokolant	Michał Eksterowicz

po rozpoznaniu w dniu 21 października 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania E. P. (E. P.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach

z dnia 3 lipca 2019 r. sygn. akt XI U 994/19

1. zmienia częściowo zaskarżony wyrok w ten sposób, że prawo do emerytury z wieku powszechnego obliczonej na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych bez dokonania potrąceń sumy kwot pobranych emerytur, przyznaje ubezpieczonej E. P. poczynając od 21 marca 2019 r.,

2. oddala apelację w pozostałym zakresie.

/-/ SSA B.Torbus /-/ SSA W.Nowakowski /-/ SSA G.Pietrzyk-Cyrbus

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1534/19

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia

19 stwierdził wydanie decyzji z 11 marca 2013 r. z naruszeniem prawa i odmówił jej uchylenia z uwagi na upływ pięciu lat od jej doręczenia.

W odwołaniu E. P. domagała się zmiany zaskarżonej decyzji i przeliczenia emerytury bez odliczania kwot świadczeń pobranych od 14 lutego 2013 r. i powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podnosząc, że z mocy art. 146 § 1 kpa, upływ 5 lat od doręczenia ubezpieczonej decyzji z 11 marca 2013 r., przyznającej emeryturę z wieku powszechnego, wyklucza możliwość jej uchylenia na podstawie orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności z Konstytucją ustawy, na podstawie której została wydana decyzja.

Sąd Okręgowy w Katowicach ustalił, że urodzona (...) E. P., zaliczkową decyzją z 14 stycznia 2008 r. uzyskała prawo do wcześniejszej emerytury na mocy art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych emerytalnej, od 14 stycznia 2008 r. Decyzję ostateczną wydano 22 stycznia 2008 r.

Prawomocną decyzją z 11 marca 2013 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, począwszy od 14 lutego 2013 r. Wysokość świadczenia została obliczona zgodnie z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z mocy art. 25 ust. 1b tej ustawy podstawa obliczenia świadczenia została pomniejszona o sumę kwot pobranych emerytur w obniżonym wieku w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Po dokonaniu tego potrącenia emerytura wyniosła 1.721,27 zł i okazała się wyższa od dotychczas wypłacanej wcześniejszej emerytury, obliczonej na dotychczasowych zasadach - zgodnie z art. 53 ustawy. Dlatego też organ rentowy zawiesił wypłatę wcześniejszej emerytury i poinformował o wypłacie emerytury po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, jako świadczenia korzystniejszego. Decyzja ta została doręczona przed upływem miesiąca od jej wydania.

Wysokość emerytury obliczonej zgodnie z art. 26 ustawy, bez dokonania potrącenia sumy kwot pobranych emerytur na dzień nabycia prawa do tego świadczenia, tj. 14 lutego 2013 r., wyniosłaby 2.004,65 zł brutto i byłby wyższa, niż wynosiła wówczas wcześniejsza emerytura, tj. 1311,61 zł i wyższa niż otrzymywane dotychczas świadczenie.

Wobec ogłoszenia w dniu 21 marca 2019 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r. (P 20/16) pismem z 1 kwietnia 2019 r. ubezpieczona wniosła o przeliczenie jej emerytury bez dokonywania potrącenia sumy kwot pobranych emerytur zakwestionowanego przez Trybunał Konstytucyjny. Postanowieniem z 19 kwietnia 2019 r. organ rentowy wznowił postępowanie w sprawie, po czym wydał zaskarżoną decyzję (powyższe okoliczności w istocie pozostawały bezsporne).

Mając je na uwadze Sąd Okręgowy stwierdził, że istotę sporu stanowiło rozstrzygnięcie, czy organ rentowy prawidłowo odmówił ubezpieczonej uchylenia decyzji z 11 marca 2013 r. z uwagi na bezsporny upływ pięciu lat od jej doręczenia i nie dokonał przeliczenia świadczenia.

Sąd Okręgowy dodał, że oczywiście podstawa prawna zaskarżonej decyzji nie wiąże sądu przy rozpoznawaniu odwołania, podobnie jak nie jest wiążąca taka podstawa wskazywana przez ubezpieczonych. Sąd rozstrzyga bowiem o ich żądaniu biorąc pod uwagę wszelkie wchodzące w rachubę regulacje prawne. Z mocy art. 124 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 z późn. zm.), w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa ta stanowi inaczej. Tymczasem ustawa emerytalna przewiduje szczególny tryb postępowania wznowieniowego, co wyklucza

dopuszczalność zastosowania w takim wypadku przepisów kpa stanowiących wadliwą podstawę wydania zaskarżonej decyzji. Zwrócił na to uwagę między innymi Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 25 września 2013 r. (sygn. akt III AUa 1750/12, LEX nr 1386109) wskazując, iż od decyzji emerytalno-rentowych w toku instancji administracyjnej nie przysługuje żaden środek odwoławczy, stąd z mocy art. 16

§ 2 kpa decyzje te mają charakter ostateczny od daty ich wydania. Tymczasem wznowienie postępowania administracyjnego na podstawie cytowanego przez organ rentowy art. 145 kpa dotyczy decyzji „ostatecznych”, jak wyraźnie stanowi ten przepis. Dlatego z istoty rzeczy przepis ten nigdy nie może być podstawą nadzwyczajnej weryfikacji „prawomocnych” decyzji emerytalno-rentowych. Podstawą wzruszenia takiej prawomocnej decyzji może być tylko art. 114 ustawy emerytalnej. W art. 145a kpa przewiduje się możliwość wznowienia postępowania, gdy organ orzekł decyzją na podstawie normy prawnej uznanej przez Trybunał za niezgodną z Konstytucją. Nie ma takiej wyraźnej podstawy do wzruszenia decyzji emerytalno-rentowej, która uprawomocniła się wskutek niewniesienia od niej odwołania

(por. Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz red. Beata Gudowska, dr hab. Krzysztof Ślęzak, rok wydania: 2013, Wydawnictwo: C. H. Beck).

Sąd Okręgowy dodał, że zgodnie z art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. W odniesieniu do ubezpieczonej przesłanki te zostały spełnione.

Jak wskazał w cytowanym wyżej wyroku Sąd Apelacyjny w Łodzi, który to pogląd Sąd Okręgowy w pełni podzielił, w orzecznictwie powszechnym przyjmuje się jednolicie,

że pod pojęciem „okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji”, o których mowa w art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, rozumieć należy też niezgodność z Konstytucją danej normy prawnej, która stanowiła podstawę wydania decyzji (por.: Renata Babińska „Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych”, 2007 r.). W trybie art. 114 ust. 1 tej ustawy istnieje więc możliwość wzruszenia przez organy rentowe (na wniosek lub z urzędu) decyzji wydanych w sprawach emerytalnych i rentowych także w razie późniejszego uznania niezgodności z Konstytucją danej normy prawnej. Dlatego wniesienie ponownego wniosku, po jej uprawomocnieniu się powinno uzasadniać badanie pod kątem przesłanek z art. 114 ustawy emerytalnej.

W ocenie Sądu Okręgowego, w tej sytuacji Sąd Apelacyjny trafnie wywiódł, iż do ponownego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocną decyzją emerytalną lub rentową w ogóle nie stosuje się skargi o wznowienie postępowania administracyjnego i artykułu 145 kpa, a strona nie jest ograniczona żadnym terminem. W każdym czasie może wystąpić do organu rentowego o ponowne rozpoznanie sprawy na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej. Wznawiać postępowanie rentowe można wielokrotnie i w każdym czasie. Jest to instytucja prawa ubezpieczenia społecznego, która reguluje w sposób odrębny - szczególny i korzystający z pierwszeństwa w stosunku do przepisów kpc i kpa - przesłanki ponownego ustalania prawa do emerytury i jej wysokości (por. Inetta Jędrasik-Jankowska, Karina Jankowska „Prawo do emerytury”, LexisNexis, Warszawa 2011).

W takim samym duchu wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z 10 czerwca 2011 r. (sygn. akt III UZP 1/11; OSNP Nr 5-6 z 2012 r. poz.68) stwierdzając, że wydanie postanowienia o wznowieniu postępowania administracyjnego jest prawnie indyferentne dla sądu rozpatrującego odwołanie, bo art. 114 zawiera autonomiczną i odrębną regulację instytucji ponownego rozpoznania sprawy, która nie jest instytucją wznowienia postępowania administracyjnego. Także w uchwale z 13 grudnia 2005 r. (sygn. akt II UZP 15/05, OSNP Nr 17-18 z 2006 r. poz. 176) w odniesieniu do analogicznego do art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej rozwiązania przewidzianego w art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 300) Sąd Najwyższy przyjął, że powyższe przepisy

o ponownym rozpoznaniu sprawy (nie o wznowieniu postępowania) stanowią leges speciales w zakresie, w jakim wznowienie postępowania regulowane jest przez Kodeks postępowania administracyjnego.

Zdaniem Sądu Okręgowego powyższe rozważania prowadzą do jednoznacznego wniosku, że organ rentowy postąpił błędnie wydając zaskarżoną decyzję w przedmiocie wniosku ubezpieczonej z 1 kwietnia 2019 r. o przeliczenie świadczenia na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., a podstaw wznowienia upatrywał w treści

art. 145a kpa. Wniosek ów należało bowiem potraktować jako wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia i rozpoznać go merytorycznie w trybie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej. Jak wynika przy tym z obserwacji dotychczasowej praktyki organu rentowego,

w przypadku wydania prawomocnej decyzji emerytalno-rentowej na podstawie przepisów, których zgodność z Konstytucją RP została następnie zakwestionowana przez Trybunał Konstytucyjny, organ rentowy wydawał z urzędu decyzje przeliczające świadczenie

od ogłoszenia wyroku TK. Praktyka przyjęta w postępowaniu administracyjnym prowadzonym w niniejszej sprawie przez organ rentowy po wyroku Trybunału Konstytucyjnego podważa celowość jego wydania, czemu sprzeciwiają się elementarne zasady państwa prawa.

Sąd Okręgowy stwierdził, że poza sporem pozostawał fakt przyznania ubezpieczonej prawomocną decyzją z 14 stycznia 2008 r. prawa do emerytury na mocy art. 46 począwszy

od 14 stycznia 2008 r., a więc przed 1 stycznia 2013 r. Wówczas wysokość emerytury

z wieku powszechnego, o której mowa w art. 24 ustawy emerytalnej, obliczano bez dokonywania jakichkolwiek potrąceń. Zostały one wprowadzone ustawą z 11 maja 2012 r.

o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637). Z mocy art. 1 pkt 6 b ustawy nowelizacyjnej, w art. 25 ustawy emerytalnej dodano ust. 1b, zgodnie z którym jeżeli ubezpieczony pobierał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 lub

art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97,

poz. 674, z późn. zm.), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur

w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Na podstawie art. 22 ustawy nowelizacyjnej weszła ona w życie z dniem 1 stycznia 2013 r.

W ocenie Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości fakt, iż wydając ostateczną decyzję z 11 marca 2013 r. przyznającą ubezpieczonej prawo do emerytury po osiągnięciu wieku powszechnego emerytalnego, organ rentowy obliczył jej wysokość na podstawie powołanego wyżej art. 25 ust. 1b omawianej ustawy. Po uprawomocnieniu się tej decyzji ujawniono nowe okoliczności istniejące przed jej wydaniem, które mają wpływ na wysokość jej świadczenia. Taką nową okolicznością było wydanie dnia 6 marca 2019 r. przez Trybunał Konstytucyjny wyroku w sprawie o sygnaturze P 20/16 (Dz. U. z dnia 21 marca 2019 r.). Trybunał Konstytucyjny orzekł nim, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Tym samym uznać należy,

iż Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją aktu normatywnego,

na podstawie którego została wydana prawomocna decyzja organu rentowego z dnia 11 marca 2013 r. przyznająca ubezpieczonej prawo do emerytury z wieku powszechnego i ustalająca jej wysokość.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego wyrażonym w motywach powołanego rozstrzygnięcia, wprowadzenie do ustawy emerytalnej mechanizmu potrącania kwot pobranych świadczeń z tytułu wcześniejszej emerytury przy obliczaniu podstawy emerytury powszechnej dla kobiet urodzonych w 1953 r. nastąpiło z naruszeniem wynikającej z art. 2 Konstytucji zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Ubezpieczone, które zdecydowały się przejść na wcześniejszą emeryturę, nie miały - w momencie podejmowania tej decyzji na podstawie obowiązującego wówczas stanu prawnego - świadomości co do skutków prawnych, jakie może ona wywoływać w sferze ich przyszłych uprawnień z tytułu emerytury powszechnej. Nie mogły przewidzieć, że przejście na emeryturę przed osiągnięciem powszechnego

wieku emerytalnego, będzie wiązało się z pomniejszeniem zgromadzonego kapitału o pobrane świadczenia. Nie spodziewały się, że fakt wypłacania emerytur w obniżonym wieku wpłynie na sposób ustalania wysokości świadczenia w ramach emerytury powszechnej. Trybunał podkreślił przy tym, iż dzięki jego rozstrzygnięciu ubezpieczone uzyskały prawo do skorzystania ze środków proceduralnych zmierzających do wydania w zakończonej sprawie nowego rozstrzygnięcia, opartego na stanie prawnym ukształtowanym po wejściu w życie orzeczenia Trybunału (tak wyrok TK z 7 września 2006 r.; SK 60/05, OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 101).

Sąd Okręgowy podkreślił, że do wydania ostatecznej decyzji z 11 marca 2013 r. doszło na podstawie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, który Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z 6 marca 2019 r. uznał za niezgodny z Konstytucją. W oparciu o tę regulację podstawa obliczenia świadczenia została pomniejszona o sumę kwot pobranych emerytur w obniżonym wieku. Gdyby tymczasem wysokość emerytury ubezpieczonej została obliczona zgodnie z art. 26 ustawy emerytalnej bez dokonania potrąceń sumy kwot pobranych emerytur na dzień nabycia prawa do tego świadczenia 14 lutego 2013 r., wyniosłaby ona 2.004,65 zł brutto i byłby wyższa niż pobierana wówczas przez ubezpieczoną emerytura w obniżonym wieku w kwocie 1311,61 zł. W tej sytuacji nie doszłoby do zawieszenia wypłaty spornego świadczenia, ponieważ byłoby ono bardziej korzystne.

Sąd Okręgowy dodał, że w myśl art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia. Zgodnie z art. 190 ust. 3 zdanie 1 Konstytucji RP, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jeśli Trybunał Konstytucyjny nie określił innego terminu utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Skoro zatem wydając omawiany wyrok z 6 marca 2019 r. Trybunał Konstytucyjny nie określił owego innego terminu, przeto do utraty mocy obowiązującej art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej doszło

z dniem ogłoszenia tego wyroku w Dzienniku Ustaw z dnia 21 marca 2019 r. (Dz. U.

z 2019 r., poz. 539). Tego dnia ustało domniemanie konstytucyjności tej regulacji prawnej,

co oznacza konieczność przywrócenia przez organ administracyjny, a w razie jego negatywnego stanowiska w tym zakresie – przez sąd orzekający - stanu zgodnego

z Konstytucją. Przy rozpoznaniu sprawy należy przy tym stosować zgodną z Konstytucją wykładnię przepisu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, co w tym wypadku oznacza zaprzeczenie dopuszczalności pomniejszania podstawy obliczenia świadczenia ubezpieczonej o sumę kwot pobranych emerytur w obniżonym wieku.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż stwierdzenie niekonstytucyjności kwestionowanego przepisu prowadzi do jego eliminacji z porządku prawnego. Orzeczenie TK stwierdzające niekonstytucyjność przepisu może być skuteczne nie tylko ex nunc, tj. od dnia ogłoszenia orzeczenia, oraz pro futuro, tj. na przyszłość, lecz również ex tunc, tj. wstecznie, od dnia wejścia w życie przepisu. Obecnie w orzecznictwie dominuje pogląd, że przepis uznany przez TK za niekonstytucyjny ma taki charakter od samego początku, tj. od dnia jego wejścia

w życie. Niezgodność z Konstytucją nie istnieje bowiem wyłącznie w chwili orzekania przez Trybunał, lecz występuje również wcześniej. Pozwala to przyjąć, że orzeczenia TK mają moc wsteczną (wyrok NSA z 6 lutego 2008 r., II OSK 1745/07.; wyrok SN z 20 maja 2009 r.,

I CSK 379/08; por. T. Dybowski, Wykonanie orzeczeń TK o niezgodności ustaw

z przepisami konstytucyjnymi, Przegląd Sejmowy 1995, nr 1; A. Józefowicz, Skutki prawne orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, Państwo i Prawo 1995, nr 1; K. Pietrzykowski, Problem skuteczności ex tunc albo ex nunc orzeczeń TK w orzecznictwie SN /w/ IUS ET LEX, Księga jubileuszowa ku czci prof.

A. Strzembosza, Lublin 2002).

Jak wynika przy tym z wyroku Sądu Najwyższego z 7 maja 2009 r. (sygn. akt

III UK 96/08; LEX nr 1001327), odroczenie wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, o jakim mowa w powoływanym przez organ rentowy art. 190 ust. 3 Konstytucji RP, stwierdzającego sprzeczność przepisu ustawy z Konstytucją, nie stanowi przeszkody do uznania przez sąd, że przepis ten był sprzeczny z Konstytucją od jego

uchwalenia. Taki sam pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z 23 stycznia 2007 r. (sygn. akt III PK 96/06; OSNP Nr 5-6 z 2008 r. poz. 61). W konsekwencji tego stanowiska należy przyjąć, że stan prawny w zakresie sposobu wyliczenia emerytury zmienił się z dniem ogłoszenia wyroku TK, tj. z dniem 21 marca 2019 r. w ten między innymi sposób, że z dniem tym ustało domniemanie konstytucyjności przepisów zakwestionowanych nim przez Trybunał Konstytucyjny, a w rezultacie sądy orzekające winny przywrócić stan zgodny z Konstytucją. Winny przy tym przy rozpoznaniu sprawy stosować zgodną z Konstytucją wykładnię zakwestionowanych przez Trybunał Konstytucyjny przepisów ustawy emerytalnej, stosując je wprost w nowym brzmieniu. Stwierdzenie niekonstytucyjności dotyczy zawsze sytuacji normatywnej, która istnieje przed wydaniem wyroku TK - sprzeczność ustawy z Konstytucją jest bowiem kategorią obiektywną i niezależną od tego, czy została już ona stwierdzona, czy też jeszcze to nie nastąpiło. Wyrok TK w konsekwencji zawsze ustala stan obiektywnie istniejący i chociaż dopiero od tego momentu (jego wejścia w życie) pojawią się konsekwencje tego stanu, to jednak oddziałują one z natury rzeczy na stany prawne wcześniej ukształtowane, bo nastąpiły one w momencie, gdy niezgodność już istniała.

Ponadto retroaktywność jest zakładana przez samą Konstytucję w art. 190 ust. 4, który przewiduje możliwość uchylecia ostatecznych orzeczeń i decyzji opartych na przepisie niezgodnym z Konstytucją. Regulacja ta nie może być traktowana jako przejaw wyjątku

od zasady, ponieważ jej celem jest wyraźne potwierdzenie przez ustawodawcę, że nawet prawomocne rozstrzygnięcia sądowe powinny podlegać weryfikacji w wyniku uznania przepisu za niezgodny z Konstytucją. Tym samym Sąd powinien uwzględniać istniejący stan niekonstytucyjności w toczących się postępowaniach pomijając zastosowanie przepisu, który utracił moc obowiązującą w wyniku orzeczenia TK.

Sąd Okręgowy zauważył, iż konstrukcja pytania prawnego, przewidziana w art. 193 Konstytucji zakłada, że dla oceny stanu prawnego sprzed wejścia w życie wyroku TK powinien mieć zastosowanie nowy stan prawny ukształtowany w wyniku orzeczenia TK

(sąd kieruje bowiem pytanie po to, aby odmówić zastosowania przepisu niekonstytucyjnego dla oceny zdarzeń wcześniejszych, które istniały w momencie wszczęcia postępowania sądowego). Takie stanowisko zakłada zaś retroaktywność orzeczenia TK. Jeśli zaś odmowa zastosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją następuje w ramach postępowania,

w którym postawione zostało pytanie prawne, to identycznie powinien postąpić każdy inny sąd rozpoznający podobną sprawę, w której pojawia się problem stosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją w odniesieniu do stanów prawnych istniejących przed wejściem

w życie orzeczenia TK. Zatem przepis niekonstytucyjny nie może być już stosowany

w żadnym postępowaniu dla oceny stanów zaistniałych przed utratą przez niego mocy obowiązującej.

W konsekwencji Sąd Okręgowy przyjął, iż prawo do świadczenia obliczonego bez dokonania potrąceń sumy kwot pobranych emerytur przysługiwało ubezpieczonej

od momentu nabycia prawa do emerytury, a nie wyłącznie od ogłoszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury z wieku powszechnego, obliczonej na podstawie art. 26 ustawy

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych bez dokonania potrąceń sumy kwot pobranych emerytur, począwszy od 14 lutego 2013 r.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zarzucając naruszenie:

1. przepisów prawa materialnego, w szczególności:

- art. 190 ust. 4 Konstytucji RP w związku z art. 114 i 124 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 z późn. zm.) w związku

z art. 145a, art. 146 i 180 kpa przez błędną subsumcję polegającą na uznaniu przez Sąd Okręgowy iż art. 114 ustawy emerytalnej stanowi podstawę do wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania gdy tymczasem wznowienie

to winno się odbywać na zasadach właściwych dla danego postępowania tj. zgodnie z przepisami ustawy o emeryturach i rentach z FUS i pomocniczo kodeksu postępowania administracyjnego w oparciu o nowe okoliczności istniejące w dacie decyzji,

- art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez błędną subsumcję przy wzruszaniu decyzji wydanej w oparciu o akt normatywny uznany orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego za niezgodny z Konstytucją w sytuacji i uznaniu tegoż orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i skargi o wznowienie jako nowe okoliczności umożliwiające przeliczenie a w konsekwencji błędnemu zobowiązaniu organu ustalenie prawa E. P.

do przeliczenia emerytury przyznanej decyzją z 11 marca 2013 r. z pominięciem w podstawie obliczenia emerytury sumy kwot pobranych emerytur,

- art.26 w zw. z art.25 ust.1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego błędne zastosowanie w sytuacji, gdy przepis ten nie ma zastosowania do przeliczania wysokości emerytury, a jedynie przy ustalaniu prawa do świadczenia i obliczania jego wysokości po raz pierwszy a w konsekwencji błędne zobowiązanie organu do przeliczenia świadczenia bez pomniejszania sumy kwot pobranych już emerytur;

- art.133 ust.1 i art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez błędną subsumcję polegającą na zobowiązaniu organu rentowego do przeliczenia wysokości emerytury za okres trzech lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, jeżeli przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego w sytuacji, gdy nie może być mowy o błędzie organu rentowego przy ustaleniu prawa i wysokości emerytury decyzją ZUS z 11 marca 2013 r. i przy błędnym przyjęciu,

iż ubezpieczona była uprawniona do świadczenia od kwietnia 2013 gdy tymczasem zgodnie

z art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z FUS świadczenie wypłaca się od daty spełnienia wszelkich okoliczności nie wcześniej niż od daty wniosku,

2. przepisów prawa procesowego:

- art.180 kpc przez jego niezastosowanie w niniejszej sprawie w sytuacji, gdy przepisy dotyczące ubezpieczeń społecznych nie ustalają odmiennych zasad postępowania w sprawie wznowienia postępowania w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającego niezgodność aktu prawnego z Konstytucją RP - co z pewnością miało wpływ na wydane orzeczenie;

- art.477¹⁰ § 2 kpc przez jego niezastosowanie i rozstrzygnięcie nowego żądania, które nie było rozpoznane przez organ rentowy, zatem nie było przedmiotem zaskarżonej decyzji gdyż skarżona decyzja dotyczyła rozpoznania skargi o wznowienie w sytuacji gdy zaskarżona decyzja odmawiała uchylenia prawomocnej decyzji z uwagi na fakt, iż od jej doręczenia upłynęło 5 lat i w konsekwencji braku podstaw do jej merytorycznego rozstrzygnięcia w konsekwencji czego a sąd winien przekazać wniosek do rozpoznania organowi rentowemu - co z pewnością miało wpływ na wydane orzeczenie,

- art. 233 kpc wyrażające się przez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i przez ustalenie, że pozwany dopuścił się błędu w konsekwencji czego odwołująca ma prawo do przeliczenia w wskazany sposób czemu przeczy obowiązujący system prawny jak i materiał dowodowy a także poprzez przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów i dowolne rozstrzygnięcie albowiem Sąd uznając zawinienie organu uchybił zasadom logicznego rozumowania (doświadczenia życiowego), co zaś niewątpliwie miało istotny wpływ na treść wydanego wyrok.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Na uzasadnienie podniósł, że od dnia doręczenia zaskarżonej decyzji z 11 marca 2013 r. upłynęło 5 lat, nie jest więc możliwe jej uchylenie. Zgodnie z art. 145a § 1 kpa można żądać wznowienia postępowania w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego,

na podstawie którego została wydana decyzja. Natomiast zgodnie z art. 146 § 1 kpc uchylenie decyzji z przyczyn określonych, między innymi w art. 145a nie może nastąpić jeżeli od dnia doręczenia lub ogłoszenia decyzji upłynęło 5 lat.

Zgodnie z art. 151 § 2 kpa, w przypadku, gdy w wyniku wznowienia postępowania nie można uchylić decyzji na skutek okoliczności, o których mowa w art. 146, organ administracji publicznej ograniczy się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji

z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których nie uchylił decyzji.

Nie ulega wątpliwości iż zaskarżoną decyzją z dnia 19.04.2019 r. organ rentowy stwierdził wydanie decyzji z naruszeniem prawa i odmówił jej uchylenia, ponieważ od dnia jej doręczenia upłynęło 5 lat.

Skarżący stoi na stanowisku, że Sąd orzekający przy wznowieniu postępowania, na skutek wydania wyroku przez Trybunał Konstytucyjny, błędnie zastosował art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, bowiem to przepisy postępowania administracyjnego w art. 145 § 1, art. 145a, art. 146 § 1 oraz art. 151 § 2 służą do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji i ponownego rozstrzygnięcia. Zdaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych prawo ubezpieczeń społecznych nie przewiduje w ogóle możliwości wznowienia postępowania przed organem rentowym na skutek wydania wyroku przez Trybunał Konstytucyjny.

To art. 190 ust. 4 Konstytucji RP wyraźnie odsyła w przypadku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna,

do przepisów właściwych dla danego postępowania, tj. określających zasady i tryb postępowania. Natomiast instytucja przewidziana w art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach

i rentach z FUS nie jest wznowieniem postępowania sensu stricto, lecz co najwyżej „swoistym wznowieniem postępowania” (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2003 r., III UZP 5/03, OSN Nr 18 z 2003 r., poz. 442

i orzecznictwo tam powołane), ma szerszy charakter niż wznowienie postępowania i z istoty swojej służy innym celom, pozwalając ponownie ustalić prawo do świadczeń emerytalno-rentowych.

Bezspornie ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych wskazuje na to, iż wznowienie postępowania w sprawie ponownego ustalenia wysokości świadczenia uzasadnia ujawnienie tylko takich okoliczności, które istniały już przed wydaniem decyzji oraz mają wpływ na wysokość świadczenia. Nowe dowody w rozumieniu art. 114 ust. 1 tej ustawy to ujawnione dowody istniejące przed wydaniem decyzji, jak i dowody uzyskane po wydaniu decyzji pod warunkiem, że wynikają z nich fakty uwzględniane w decyzji.

Natomiast przedstawienie nowych dowodów, aby mogło być skuteczne, to jest aby mogło doprowadzić do przyznania prawa do świadczenia, powinno prowadzić do zmiany ustalonych poprzednio ustaleń faktycznych. Na podstawie nowych dowodów powinno dojść do uzupełnienia okoliczności faktycznych o nowe nieprzedstawione-nerozważane uprzednio lub zmiany poprzednich ustaleń, poprzez ponowną ocenę dowodów (tak SA w Białymstoku

w wyroku z 20 czerwca 2018 sygn. akt III AUa 396/2018 LEX nr 2547008, wyrok SA

w Białymstoku z 20 czerwca 2018 sygn. akt III AUa 314/2018 LEX nr 2549814).

Bezspornie wnioskodawczym żadnych nowych dowodów ani okoliczności nie przedstawiła. Nie ma również żadnych podstaw, aby uznać, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego jest nową okolicznością w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej.

Skarżący podkreślił, iż termin 5-letni, chociaż zamieszczony w przepisie proceduralnym, ma charakter materialny, a to oznacza, że jego upływ powoduje ten skutek,

że decyzja ostateczna nie może być uchylona, chociaż została wydana z naruszeniem prawa.

Jak podkreślono wyżej Sąd I instancji przyznał, że Zakład postąpił prawidłowo odnośnie odmowy uchylenia decyzji, gdyż nie ma podstaw prawnych do uchylenia decyzji.

Tym samym wpływ przedawnienia oznaczonego w art. 146 § 1 kpa oznacza bezwzględny zakaz merytorycznego orzekania w sprawie (por. wyrok WSA w Poznaniu z 6 grudnia 2012 r., IV SA/Po 1014/12, Lex nr 1235410; wyrok WSA w Poznaniu z 7 lutego 2019 r., II SA/Po 889/18, Lex nr 2624795). Skoro Sąd Okręgowy uznał, iż nie ma żadnych podstaw do uchylenia decyzji to nie mógł też dokonać merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. A skoro Sąd przyznał, iż zaskarżona decyzja jest prawidłowa, to brak podstaw do przypisywania błędu organu czy też błędnego procedowania. A w konsekwencji brak możliwości wypłaty świadczenia za okres wstecz, czy tak jak Sąd wskazuje, od 14 lutego 2013 r.

W zakresie subsumcji art. 133 ustawy emerytalnej, nawet przy szeroko rozumianym pojęciu błędu i zawinienia trudno zaakceptować tezę o błędzie organu rentowego i przypisać odpowiedzialność za błędy legislacyjne (niekonstytucyjność art. 25 ust. 1b) gdyż Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie ma żadnych kompetencji i możliwości prawnych w zakresie stanowienia prawa.

Zatem brak podstaw do jakiegokolwiek odszkodowania, zwłaszcza że nie zachodzi związek przyczynowo skutkowy (pomijając fakt że niniejszej sprawie nie wykazano szkody - Sąd I instancji nie badał tej okoliczności) a przecież art. 133 ma charakter odszkodowawczy (jeżeli przyjąć że miałby w ogóle zastosowanie).

W sprawach z ubezpieczenia społecznego, wobec braku ustawowych ograniczeń dowodowych co do czynionych ustaleń - niezależnie od tego jakiej materii dotyczą, każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe. Powyższe nie oznacza to jednak możliwości zwolnienia strony z obowiązku dowodzenia swoich racji w myśl art. 6 kc jak również 232 kpc. Organ rentowy stwierdził dalej, że wskazać również należy na zasadę Lex retro non agit w kontekście odpowiedzialności za zmiany legislacyjne czy też zmiany obowiązującego prawa.

Wskazana argumentacja prowadzi do konstatacji że mowy nie może być o błędzie czy też zaniechaniu organu w przyznaniu emerytury dla E. P..

Organ rentowy dodał, iż ustawodawca dostrzegł lukę prawną (brak mechanizmu prawnego pozwanego w zakresie wznowienia) która zaistniała na tle możliwości wdrożenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z uwagi na niekonstytucyjność art. 25 ust.1b ustawy emerytalnej, gdyż Marszałek Senatu w dniu 17 maja 2019 r. skierował do Komisji Ustawodawczej oraz Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej projekt ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (druk nr 1175 S). Nie można bowiem tracić z pola widzenia, iż zgodnie z uzasadnieniem projekt nowelizacji ma na celu dostosowanie system prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r. (sygn. akt P 20/16) oraz przywrócenie większej podstawy obliczenia emerytury ubezpieczonym, którzy pobierali wcześniejszą emeryturę bez obiektywnej wiedzy, że kwoty wcześniej pobranej emerytury pomniejszą emeryturę powszechną.

Powyższe stanowi dodatkową argumentację, iż zobowiązanie organu rentowego do przeliczenia świadczenia wnioskodawczyni w sposób zaproponowany przez Sąd I Instancji w pkt 1 zaskarżonego wyroku, nie ma uzasadnienia w obowiązującym systemie prawnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja jest częściowo zasadna.

Stan faktyczny w niniejszej sprawie pozostawał bezsporny i został prawidłowo przedstawiony przez Sąd Okręgowy. Przypomnieć warto, że w dniu 1 kwietnia 2019 r. E. P., wskazując art. 145a kpa, złożyła wniosek o wznowienie postępowania zakończonych prawomocną decyzją z 11 marca 2013 r. Ponadto domagała się obliczenia świadczenia bez zastosowania uznanego za niekonstytucyjny (wobec części ubezpieczonych kobiet) przepisu art. 25 ust. 1b

ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Postanowieniem z 19 kwietnia 2019 r. organ rentowy wznowił postępowanie zakończone prawomocną decyzją z 11 marca 2013 r., wobec zastosowania w niej niekonstytucyjnego art. 25 ust. 1b cytowanej ustawy. Wydaną w tym samym dniu zaskarżoną decyzją stwierdził wydanie decyzji z 11 marca 2013 r. z naruszeniem przepisów prawa, lecz z odwołaniem się do art. 146 kpa odmówił jej uchylenia z uwagi na upływ pięciu lat od jej doręczenia. Sąd I instancji, odmiennie niż organ rentowy, za poglądem Sądu Apelacyjnego w Łodzi (wyrażonym w wyroku z 25 września 2013 r., sygn. akt III AUa 1750/12, LEX nr 1386109) przyjął, że podstawą wzruszenia takiej prawomocnej decyzji może być tylko art. 114 ustawy o emeryturach i rentach.

Wobec powyższego, wstępną kwestią pozostawało wskazanie właściwej podstawy wznowienia postępowania w sytuacji, gdy ubezpieczona nie odwoływała się od decyzji emerytalnej objętej wnioskiem o wznowienie postępowania.

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę nie podziela poglądu Sądu I instancji, że art. 145 kpa nigdy nie może być podstawą nadzwyczajnej weryfikacji prawomocnych decyzji emerytalno-rentowych zaś podstawą wzruszenia takiej prawomocnej decyzji może być tylko art. 114 ustawy o emeryturach i rentach oraz że w art. 145a kpa przewiduje się możliwość wznowienia postępowania, gdy organ orzekł decyzją na podstawie niekonstytucyjnej normy prawnej (uznanej przez Trybunał za niezgodną z Konstytucją) i nie ma takiej wyraźnej podstawy do wzruszenia decyzji emerytalno-rentowej, która uprawomocniła się wskutek niewniesienia od niej odwołania. Nie jest to bowiem jedyny pogląd prezentowany w orzecznictwie i piśmiennictwie.

Według Komentarza do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [w:] Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz pod red. Kamila Antonówa, wyd. LEX, 2014), „należy (...) zaznaczyć, że na mocy art. 401⁽¹⁾ kpc można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego, na podstawie którego został wydany wyrok, z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą. Sprawa komplikuje się jednak w sytuacji, gdy decyzja organu rentowego uprawomocniła się z uwagi na niewniesienie odwołania do sądu w przypisanym terminie. W art. 83a ust. 2 ustawy

o s.u.s. brak stwierdzenia - na wzór odesłania do przepisów kpa o zmianie, uchyleniu i unieważnieniu decyzji rentowej z urzędu - o możliwości wznowienia postępowania w przypadku wydania orzeczenia TK o niezgodności aktu normatywnego, na podstawie którego została wydana decyzja, z Konstytucją, umową międzynarodową czy ustawą (art. 145a kpa). Wydaje się jednak, że przepis ten może być zastosowany w związku z ogólnym odesłaniem do kpa w sprawach nieuregulowanych w prawie ubezpieczeń społecznych, tj. na podstawie art. 123 ustawy o s.u.s. i art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (szerzej zob. opracowanie R. Babińskiej, Orzeczenie...; por. też postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2014 r., III UZP 3/13, LEX nr 1455747, i wyrok SA w Łodzi z dnia 25 września 2013 r., III AUa 1750/12, LEX nr 1386109).”

Jak wskazał Sąd Najwyższy w cytowanym w Komentarzu postanowieniu z 10 stycznia 2014 r. sygn. akt III UZP 3/13 (LEX nr 1455747), orzeczenie, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi samodzielną i szczególną podstawę wznowienia postępowania wymienioną *expressis verbis* w przepisach regulujących postępowanie zarówno sądowe (art. 401¹ kpc i art. 540 § 2 kpk), jak i administracyjne (art. 145a kpa). Stosownie

do art. 124 ustawy o emeryturach i rentach w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w niej stosuje się zaś przepisy kodeksu postępowania administracyjnego, chyba, że ustawa stanowi inaczej. Za przepis, na podstawie którego może dojść do wzruszenia decyzji organu rentowego wydanej w oparciu o akt normatywny uznany orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego za niezgodny z Konstytucją, należy zatem uznać art. 145a kpa,

w myśl którego można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja (§ 1), a w sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie postępowania wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Po złożeniu takiej skargi do organu rentowego dochodzi do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji dotkniętej opisaną wadą i zastąpienia jej decyzją uwzględniającą stan prawny, który pomija derogowaną orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego regulację.

Także według Komentarza do Kodeksu postępowania administracyjnego (Andrzej Wróbel, Małgorzata Jaśkowska i Martyna Wilbrandt-Kotowicz, wyd. WK, 2018), „żądanie wznowienia postępowania w oparciu o omawianą podstawę odnosi się do decyzji emerytalno-rentowych. Początkowo sądy zajmowały w tej kwestii inne stanowisko, wskazując, że w tym przypadku wznowienie jest możliwe na podstawie art. 401⁽¹⁾ kpc. Por. wyrok SA w Łodzi z 25 września 2013 r., III AUa 1750/12, LEX nr 1386109, zgodnie z którym od decyzji emerytalno-rentowych w toku instancji administracyjnej nie przysługuje żaden środek odwoławczy, dlatego w rozumieniu Kodeksu mają one charakter ostateczny od daty wydania (art. 16 § 2). Wznowienie postępowania administracyjnego na podstawie art. 145 dotyczy decyzji „ostatecznych”, jak wyraźnie stanowi ten przepis, dlatego nigdy nie może on być podstawą nadzwyczajnej weryfikacji „prawomocnych” decyzji emerytalno-rentowych. Podstawą wzruszenia takiej prawomocnej decyzji może być tylko art. 114 ustawy o emeryturach i rentach. W art. 145a kpa przewiduje się możliwość wznowienia postępowania, gdy organ orzekł decyzją na podstawie niekonstytucyjnej normy prawnej (uznanej przez Trybunał za niezgodną z Konstytucją). Nie ma takiej wyraźnej podstawy do wzruszenia decyzji emerytalno-rentowej, która uprawomocniła się wskutek niewniesienia od niej odwołania. Jeżeli odwołanie wniesiono i sąd orzekł na podstawie niekonstytucyjnej normy, to sytuacja jest jasna, wznowienie postępowania sądowego jest przewidziane w art. 401⁽¹⁾ kpc.

Obecnie przyjmuje się jednak art. 145a kpa jako podstawę wznowienia (por. wyrok SA w Gdańsku z 10 stycznia 2014 r., III AUa 2578/13, LEX nr 1428005, w którym przyjęto, że wzruszalność prawomocnych i negatywnych decyzji rentowych w trybie przewidzianym przez art. 145a § 1 powinna zapewnić zainteresowanym odzyskanie pełni praw do świadczeń od momentu ich pozbawienia lub ograniczenia) oraz postanowienie SN z 10 stycznia 2014 r., III UZP 3/13, LEX nr 1455747).”

W ocenie Sądu Apelacyjnego fakt, że odwołania od decyzji emerytalno-rentowych są rozpoznawane poza postępowaniem administracyjnym, nie stanowi dostatecznej podstawy do wyłączenia wobec takich decyzji zastosowania przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego o wznowieniu postępowania, w sytuacji uznania za niekonstytucyjny przepisu stanowiącego podstawę takich decyzji. Co więcej, pamiętać należy, że art. 114 ustawy o emeryturach i rentach nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania sensu stricto, lecz umożliwia uchylenie lub zmianę decyzji i ponowne ustalenie prawo do świadczeń lub ich wysokości, pod warunkiem wystąpienia okoliczności w tym przepisie wymienionych. Katalog owych okoliczności nie wymienia przy tym niekonstytucyjności przepisu prawa stanowiącego podstawę wydania decyzji. Taką podstawę wymienia jednak art. 145a kpa (stosowany w związku z art.124 ustawy o emeryturach i rentach).

Sąd Apelacyjny podziela przy tym powołane przez Sąd I instancji poglądy Sądu Najwyższego wyrażone: w uchwale z 10 czerwca 2011 r. (sygn. akt III UZP 1/11; OSNP Nr 5-6 z 2012 r. poz.68), iż wydanie postanowienia o wznowieniu postępowania administracyjnego jest prawnie indyferentne dla sądu rozpatrującego odwołanie, bo art. 114 zawiera autonomiczną i odrębną regulację instytucji ponownego rozpoznania sprawy, która nie jest instytucją wznowienia postępowania administracyjnego, a także w uchwale z 13 grudnia 2005 r. (sygn. akt II UZP 15/05, OSNP Nr 17-18 z 2006 r. poz. 176), w której w odniesieniu do analogicznego do art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej rozwiązania przewidzianego w art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U.

z 2019 r., poz. 300) Sąd Najwyższy przyjął, że powyższe przepisy o ponownym rozpoznaniu sprawy (nie o wznowieniu postępowania) stanowią *leges speciales* w zakresie, w jakim wznowienie postępowania regulowane jest przez Kodeks postępowania administracyjnego.

Jednak w sytuacji, gdy podstawę wznowienia postępowania stanowi uznanie orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego aktu normatywnego za niezgodny z Konstytucją, wyłącznie art. 145a kpa może być stanowić podstawę i drogę wznowienia postępowania. Podstawy do uchylenia lub zmiany decyzji i ponownego ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości nie może w takiej sytuacji stanowić art.114 ustawy o emeryturach i rentach, w szczególności przez przyjęcie, że po uprawomocnieniu się decyzji z 11 marca 2013 r., ujawniono nowe okoliczności istniejące przed jej wydaniem, które mają wpływ na wysokość jej świadczenia, zaś taką nową okolicznością było wydanie przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 6 marca 2019 r. w sprawie sygn. akt P 20/16.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny przyjął, że w niniejszej sprawie winien mieć zastosowanie również art.146 kpa, zgodnie z którym uchylenie decyzji z przyczyn określonych w art. 145a nie może nastąpić, jeżeli od dnia doręczenia lub ogłoszenia decyzji upłynęło pięć lat. W tym zakresie zaskarżoną decyzją jest prawidłowa.

Niezależnie od powyższego pamiętać jednak należy, że wniosek ubezpieczonej obejmował w istocie dwie kwestie: wznowienie postępowania zakończonego prawomocną decyzją z 11 marca 2013 r. oraz – przeliczenie świadczenia bez zastosowania uznanego niekonstytucyjny przepisu art.25 ust.1b ustawy o emeryturach i rentach. Postępowanie zostało wznowione, zaś zaskarżoną decyzją odmówiono uchylenia decyzji z 11 marca 2013 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie kwestionując niemożności uchylenia prawomocnej decyzji z 11 marca 2013 r. należy pamiętać, że wniosek o przeliczenie emerytury ubezpieczona złożyła w dacie, w której cytowany przepis prawa materialnego został już uznany za niekonstytucyjny. Zatem należało go rozpoznać według stanu prawnego z daty jego złożenia.

W tym zaś zakresie, zgodnie z art. 190 ust. 3 zdanie 1 Konstytucji RP, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jeśli Trybunał Konstytucyjny nie określił innego terminu utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Skoro wydając wyrok z 6 marca 2019 r. Trybunał Konstytucyjny nie określił owego innego terminu, zatem do utraty mocy obowiązującej art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej doszło z dniem ogłoszenia tego wyroku w Dzienniku Ustaw z dnia 21 marca 2019 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 539). Tego dnia ustało domniemanie konstytucyjności tej regulacji prawnej, co oznacza konieczność przywrócenia przez organ administracyjny, a w razie jego negatywnego stanowiska w tym zakresie – przez sąd orzekający - stanu zgodnego z Konstytucją. Przy rozpoznaniu sprawy należy przy tym stosować zgodną z Konstytucją wykładnię przepisu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, co w tym wypadku oznacza zaprzeczenie dopuszczalności pomniejszania podstawy obliczenia świadczenia ubezpieczonej o sumę kwot pobranych emerytur w obniżonym wieku.

Skoro zatem - mimo zasadności odmowy uchylenia prawomocnej decyzji z 11 marca 2013 r. - wniosek ubezpieczonej obejmował również żądanie bieżącego obliczenia świadczenia, apelacja organu rentowego została oddalona w części obejmującej okres do dnia ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Apelacja została natomiast uwzględniona co do niemożności zastosowania w niniejszej sprawie postanowień art.114 ustawy o emeryturach i rentach, a także art. 133 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, oczywiście brak bowiem podstaw do przyjęcia, że działanie organu rentowego w dacie wydania decyzji z 11 marca 2013 r. było następstwem błędu tego organu, co i tak nie mogłoby skutkować prawidłowym obliczeniem (wyrównaniem świadczenia) za okres przekraczający 3 lata.

Z tych przyczyn, po myśli art. 386 § 1 (w punkcie 1) oraz art. 385 kpc (w punkcie 2) orzeczono, jak w sentencji.

/-/ SSA B.Torbus /-/ SSA W.Nowakowski /-/ SSA G.Pietrzyk-Cyrbus

Sędzia Przewodniczący Sędzia